

Protokół z wizytacji Sądu Rejonowego w Kutnie
przeprowadzonej w dniach 2, 3, 8 – 10 czerwca 2016 r.
przez sędziog Barbarę Augustyniak
wizytatora ds. obrotu prawnego z zagranicą w sprawach karnych

Przedmiotem wizytacji było sprawdzenie przestrzegania przepisów obowiązujących przy załatwianiu spraw z zakresu obrotu prawnego z zagranicą w sprawach karnych w okresie od dnia 1 stycznia 2012 r. do dnia 31 grudnia 2015 r.

Dla potrzeb wizytacji uwzględniono stan prawny obowiązujący we wskazanym czasie, z uwzględnieniem nie tylko odpowiednich unormowań przepisów kodeksu postępowania karnego oraz umów międzynarodowych regulujących pomoc prawną w sprawach karnych, lecz również rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002r. w sprawie szczegółowych czynności sądów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz. U. nr 17 z 2002 r., ze zmianami) oraz zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 grudnia 2003r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych działów administracji sądowej (Dz. Urz. Min. Sprawiedliwości z dnia 31 grudnia 2003 r., nr 5, poz. 22 ze zmianami).

Informacje wstępne

Dla potrzeb niniejszej wizytacji Sąd Rejonowy w Kutnie II Wydział Karny nadesłał akta spraw, które – zgodnie z przekazaną informacją – dotyczyć miały zagadnień związanych z szeroko pojętym obrotem z zagranicą w sprawach karnych, a zostały zarejestrowane w okresie objętym kontrolą. Analizie poddano akta niżej wymienionych postępowań, pomijając sprawy o sygnaturach (.....), ponieważ podstawę ich rejestracji wykazie „Oz.” nie stanowił fakt, iż oskarżonym był cudzoziemiec, lecz okoliczność, że obywatelem państwa obcego był pokrzywdzony.

Skontrolowane sprawy dotyczyły:

- postępowań, w których stroną (oskarżonym) był cudzoziemiec (23 sprawy),
- wniosków o zastosowanie tymczasowego aresztowania wobec cudzoziemca (1 sprawa);

- wniosków sądów (organów) państw obcych o dokonanie czynności w drodze pomocy prawnej (6 spraw);
- wniosków Sądu Rejonowego w Kutnie o wydanie europejskiego nakazu aresztowania oraz postępowań, w których odstąpiono od złożenia takich wniosków (postępowania przeciwko 13 oskarżonym/skazanym);
- czynności związanych z realizacją przez Sąd Rejonowy w Kutnie wniosków sądów (organów) Państw Członkowskich UE opartych o zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń (12 spraw).

Każda ze wskazanych wyżej grup tematycznych została omówiona odrębnie.

Podczas wizytacji o identycznym przedmiocie, a przeprowadzonej w Sądzie Rejonowym w Kutnie w 2012 r., zwrócono m.in. uwagę na konieczność przestrzegania zasad obowiązujących podczas porozumiewania się polskiego sądu z przedstawicielstwami państw obcych w Polsce.

Sprawy, w których oskarżonym był cudzoziemiec

Za okres objęty kontrolą zbadano łącznie 23 sprawy, które wpłynęły do Sądu Rejonowego w Kutnie, a w których oskarżonym był cudzoziemiec.

(.....)

Każdy z oskarżonych, w przypadku ustalenia, iż jest on „stroną przebywającą za granicą”, został już w postępowaniu przygotowawczym pouczony o treści art. 138 k.p.k., jak również korzystał z pomocy wyznaczonego tłumacza przysięgłego, o ile tylko nie władał w należyтым stopniu językiem polskim.

Sąd na etapie postępowania rozpoznawczego prawidłowo korzystał z uregulowania wynikającego ze wskazanego wyżej przepisu, załączając korespondencję kierowaną do oskarżonych oraz podlegającą doręczeniu orzeczenia – do akt sprawy, o ile tylko oskarżony cudzoziemiec nie wskazał adresata dla doręczeń w Polsce bądź ostatnio znany adres w kraju okazywał się nieaktualny. Pod rozważę poddać należy – czy w takiej sytuacji, skoro korespondencja nie podlega przesłaniu za granicę i jest ze skutkiem doręczenia dołączana do akt sprawy, istnieje potrzeba dokonywania tłumaczenia takiej korespondencji na język zrozumiały dla adresata (o ile z dokonanych wcześniej ustaleń wynikało, że nie włada on

językiem polskim w mowie i piśmie). Jak się wydaje, względy praktyczne przemawiają za odstąpieniem od tłumaczenia.

O ile nie można mieć większych zastrzeżeń co do sposobu procedowania sądu na etapie postępowania jurysdykcyjnego i wynikającej z treści art. 138 k.p.k. możliwości wykorzystywania swego rodzaju fikcji w odniesieniu do uznania korespondencji za prawidłowo doręczoną oskarżonym, by nie tamować możliwości choćby nieprawomocnego ukończenia tej fazy sprawy, o tyle jednak budzi wątpliwości słuszność praktyki, jaka obowiązuje w Sądzie Rejonowym w Kutnie na etapie postępowania wykonawczego w odniesieniu do zawiadamiania, wzywania skazanych np. do uiszczenia należności sądowych czy przesyłania im orzeczeń podlegających zaskarżeniu.

(.....)

Poza dostrzeżonym uchybieniem stwierdziłam, że w Sądzie Rejonowym w Kutnie w dalszym ciągu obowiązuje niewłaściwa praktyka bezpośredniego porozumiewania się z placówkami dyplomatycznymi państw obcych w Polsce (.....), uchybiając unormowaniu § 14.3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie szczegółowych czynności sądów z zakresu międzynarodowego postępowania cywilnego oraz karnego w stosunkach międzynarodowych (Dz. U. nr 17 z 2002 r., poz. 164, ze zmianami), nakazującemu przesłanie takiej korespondencji za pośrednictwem Prezesa Sądu Okręgowego w Łodzi. Przesyłana korespondencja nie zawsze czyniła zadość wymogom stawianym pismom przeznaczonym do użytku w obrocie zagranicznym.

Sprawy, w których wobec cudzoziemców zastosowano środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania

W kontrolowanym okresie zarejestrowano jedną sprawę, w której Sąd Rejonowy w Kutnie zastosował wobec cudzoziemca, tu: obywatela Ukrainy, środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania.

(.....)

Wnioski sądów lub innych organów państw obcych o udzielenie pomocy prawnej

Podczas kontroli zbadano akta wszystkich, tu: 6 spraw, jakie w analizowanym okresie wpłynęły do Sądu Rejonowego w Kutnie, a w których Sąd ten wykonywał wnioski sądów (organów) zagranicznych o udzielenie pomocy prawnej.

(.....)

Wszystkie w/w sprawy zostały prawidłowo zarejestrowane w wykazie „Oz”, a nadane sprawom numery zamieszczono na obwolucie akt.

Przedmiotem wniosków rekwizycyjnych nadesłanych z zagranicy (3 wnioski łotewskie, 2 czeskie i 1 niemiecki) było doręczenie korespondencji obywatelom polskim.

Każda skontrolowana sprawa została zarejestrowana niezwłocznie po jej wpływie do Sądu Rejonowego w Kutnie. Również bez jakiegokolwiek zwłoki podjęto czynności zmierzające do wykonania wniosków, prawidłowo polecając doręczenie korespondencji adresatowi za pośrednictwem poczty. W przypadku trudności z doręczeniem korespondencji Sąd zwracał się o pomoc do właściwej jednostki policji.

Wszystkie wnioski rekwizycyjne zostały wykonane, przy czym 5 z nich w terminie do 1 miesiąca od daty wpływu, a jeden – w terminie do 2 miesięcy do daty wpływu.

Europejski Nakaz Aresztowania

Dla potrzeb niniejszej kontroli nadesłano akta dotyczące 13 oskarżonych (skazanych). Zaznaczyć jednak należy, że wskazana liczba jest mniejsza niż faktycznie zbadana ilość spraw o wskazanej tematyce. Jest to konsekwencja obowiązującej zasady wyrażającej się w dążeniu, by jednym nakazem objąć wszystkie postępowania dotyczące tej samej osoby ściganej. Tym samym, w przypadku ustalenia, że osoba poszukiwana była oskarżonym (skazanym) w wielu sprawach zawisłych przed Sądem rejonowym w Kutnie, sąd ten – rozważając wystąpienie o wydanie europejskiego nakazu aresztowania (dalej jako „ena”) – winien był do wniosku dołączyć akta tych wszystkich postępowań, które w jego ocenie winny być objęte nakazem.

(.....)

Analizą objęto wyłącznie sprawy, w których Sąd Rejonowy w Kutnie wnioskował bądź rozważał wystąpienie do Sądu Okręgowego w Łodzi o wydanie europejskiego nakazu aresztowania (dalej jako „ena”), tj. w odniesieniu do 11 oskarżonych (skazanych).

(.....)

Poddanie kontroli wyłącznie tych postępowań, w których nie doszło do wydania nakazu bądź też odstąpiono od wnioskowania o jego wydanie miało na celu ustalenie powodów, dla których Sąd Okręgowy w Łodzi odmawiał Sądowi Rejonowemu w Kutnie inicjowania poszukiwań osób w trybie ena bądź też Sąd Rejonowy w Kutnie nie widział potrzeby poszukiwań oskarżonych (skazanych) przebywających na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej.

Nie stwierdziłam, by wystąpienia adresowane do Sądu Okręgowego w Łodzi przygotowano niestarannie bądź błędnie.

(.....)

Wykonywanie wystąpień organów państw członkowskich UE w ramach realizacji zasady wzajemnego uznawania orzeczeń

Analizą objęto akta 12 postępowań, których przedmiot stanowiły adresowane do Sądu Rejonowego w Kutnie wystąpienia właściwych sądów (organów) organów państw członkowskich UE o wykonanie w Polsce orzeczeń zagranicznych – w ramach realizacji zasady wzajemnego uznawania orzeczeń.

(.....)

Każdą prawidłowo zarejestrowano w wykazie „Oz.”.

Wszystkie sprawy dotyczyły wykonania orzeczeń nakładających tzw. kary o charakterze pieniężnym – tryb postępowania polskiego sądu w tym zakresie regulują przepisy rozdziału 66b k.p.k.

O ile nie stwierdziłam większych zaniedbań w odniesieniu do sprawności postępowania, w tym realizacji zasady przystąpienia do wykonania orzeczenia zagranicznego „bez zbędnej zwłoki”, pewne zastrzeżenia budziła podstawa prawna wydawanych rozstrzygnięć oraz używane, nie znane kodeksowi postępowania karnego, określenie o „przyjęciu” orzeczenia do wykonania, choć w przepisach jest mowa o „przejściu” (przez inne państwo) i „przekazywaniu” (do innego państwa) orzeczeń do wykonania.

Jako podstawę prawną takich orzeczeń powołano: art. 611ff k.p.k. w zw. z art. 611c § 1 k.p.k. i art. 611fh, podczas gdy zasadniczo powinny to być przepisy: art. 611ff § 1 k.p.k. i art. 611ff § 6 k.p.k. w zw. z art. 611c § 3 k.p.k., a w przypadku stwierdzenia, że czyn, w związku z którym doszło do wydania orzeczenia, stanowi wykroczenie – także w zw. z art. 116b § 1 k.p.w.

Kolejne uchybienia związane z omawianą kategorią postępowań dotyczyły nierespektowania obowiązku informacyjnego, o jakim mowa w art. 611fl k.p.k. Wskazany przepis obliguje bowiem polski sąd do niezwłocznego powiadomienia właściwego sądu lub innego organu państwa wydania orzeczenia „o treści postanowienia w przedmiocie wykonania orzeczenia o karach o charakterze pieniężnym, jak również o zakończeniu postępowania egzekucyjnego, a także o zamianie kary o charakterze pieniężnym na pracę społecznie użyteczną lub o wykonaniu zastępczej kary pozbawienia wolności, jeżeli prawo polskie dopuszcza taka możliwość”.

Z niewiadomych przyczyn w większości skontrolowanych spraw Sąd Rejonowy w Kutnie w ogóle nie powiadamiał o treści zapadłych rozstrzygnięć, a jeśli nawet, to czynił to z nieznajującym wytłumaczenia opóźnieniem, jak również zawiadamiał podmioty niewłaściwe i do tego w sposób pozostawiający wiele do życzenia (.....) z powodu tak przyjętej formy korespondencji, jak i jej treści, niepozwalającej organowi zagranicznemu na zidentyfikowanie sprawy, której nadesłane pismo dotyczyło.

Podkreślenia przy tym wymaga, że niemal cała korespondencja w przedmiotowych sprawach trafia do Sądu Rejonowego w Kutnie za pośrednictwem XI Wydziału Wizytacyjnego Sądu Okręgowego w Łodzi, zaś w piśmie przewodnim w każdym indywidualnym przypadku zwraca się uwagę w jakim trybie i z jakimi organami należy utrzymywać kontakt. Dlatego też trudno zaakceptować przypadki, gdy mimo wskazania, że w konkretnej sprawie w wydanie i wykonanie orzeczenia zostały zaangażowane różne organy zagraniczne (organ, który wydał orzeczenie nakładające karę o charakterze pieniężnym oraz organ centralny –

odpowiedzialny za wykonanie orzeczenia) i – co za tym idzie – każdy z nich sprawę tę zarejestrował pod innym numerem (sygnaturą), zawiadamia się (i do tego w sposób nie przyjęty w obrocie zagranicznym, jak również z m.in. błędami w pisowni nazw organu zagranicznego) podmiot niewłaściwy. Taki sposób procedowania nie tylko że rzutuje na wizerunek polskiego sądu, lecz również powoduje nieuzasadnione opóźnienia w przekazywaniu informacji na temat stanu realizacji sprawy i konieczność powtórnego przesyłania korespondencji, tym razem jednak do organu właściwego.

(.....)

Omówienie

Wyniki przeprowadzonej kontroli uprawniają do stwierdzenia, iż w dalszym ciągu w Sądzie Rejonowym w Kutnie nie są respektowane unormowania regulujące tryb porozumiewania się sądu z placówkami dyplomatycznymi państw obcych w Polsce. Nadto nie są należycie wykorzystywane oraz stosowane przepisy dotyczące postępowań prowadzonych z udziałem oskarżonych (skazanych) cudzoziemców.

Podkreślenia przy tym wymaga, iż skorzystanie z unormowania art. 138 k.p.k. zezwalającego na uznanie pisma kierowanego do oskarżonego (skazanego) załączonego do akt sprawy za „doręczone” nie zawsze jest dopuszczalne. Możliwość stosowania wskazanego przepisu warunkują bowiem okoliczności sprawy, w tym rodzaj podejmowanych czynności i wydawanych w związku z nimi przez sąd orzeczeń, w przełożeniu na etap postępowania karnego.

Pozytywnie należy ocenić starania Sądu Rejonowego w Kutnie podejmowane w celu realizacji zasady, zgodnie z którą czynności w zakresie obrotu prawnego z zagranicą wykonuje się poza zwykłą kolejnością spraw, w szczególności gdy wniosek został określony przez organ wzywający jako pilny. Niewątpliwie sprawność postępowania w tym zakresie rzutuje na właściwy wizerunek sądu polskiego.

Odnosząc się do współpracy międzynarodowej w sprawach karnych opartej o zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń i trybu postępowania Sądu Rejonowego w Kutnie w takich sprawach, nie sposób nie zauważyć szeregu nieprawidłowości. Dotyczą one zarówno podstaw prawnych podejmowanych czynności i wydawanych następnie rozstrzygnięć, jak i czynności dodatkowych związanych z obowiązkiem informowania właściwych sądów

(organów) państw członkowskich UE o stanie konkretnej sprawy, zainicjowanej skierowaniem do polskiego sądu wystąpienia o wykonanie orzeczenia. Przedmiotem wzmożonej uwagi Sądu Rejonowego winien być zawsze konkretny instrument współpracy w sprawach karnych, którego dane wystąpienie dotyczy, by na tej podstawie ustalić czy w relacjach z określonym państwem członkowskim UE koniecznym jest bezpośrednio porozumiewanie się z organem, który wydał orzeczenie podlegające wykonaniu w Polsce, czy też wyłącznie z wyznaczonym przez dane państwo organem centralnym. Nie może być przy tym wątpliwości, że korespondencja opracowywana przez polski sąd winna nie tylko spełniać wymogi pism przeznaczonych do użytku za granicą, lecz przede wszystkim precyzyjnie określać przedmiot sprawy, której dotyczy, tu: m.in. z uwzględnieniem numeru, pod którym sprawę zarejestrowano w państwie obcym.

Tylko dla przypomnienia należy zwrócić uwagę na zasadę proporcjonalności obowiązującą w relacjach pomiędzy państwami członkowskimi UE. Względem na tę regułę winien rzutować na podejmowane przez Sąd Rejonowe decyzje w związku z ewentualną potrzebą poszukiwania osób przebywających na terytorium któregoś z tych państw i skutkować bądź opracowaniem stosownego wystąpienia adresowanego do Sądu Okręgowego o zainicjowanie poszukiwań w trybie ena, bądź wydaniem postanowienia o odstąpieniu od takiego wystąpienia. Zasada proporcjonalności obowiązuje także w przypadku rozważania wystąpienia o zamieszczenie Systemie Informacyjnym Schengen danych osoby poszukiwanej w celu ustalenia miejsca jej pobytu.

Łódź, dnia 15 czerwca 2016 r.

Sędzia Wizytator
Sądu Okręgowego w Łodzi

Barbara Augustyniak